

59. Hizmet etmek ve Hicret Arasındaki İrtibat

Tarihi Tekerrür Etmesi Bakımından Hicret

Soru: Efendimiz (sav)'in hicret etmesi, mağara sığınması vs. hâdiseler “tarihî hâdiselerin tekerrürü açısından” bakıldığında bizim için de bahis mevzuu mudur?

Cevap: Öncelikle şunu tespit etmek lazım; Allah (cc) kıyamete kadar olacak her şeyi Asr-ı Saadet'te bir mikro plânda görüntülemiş gibidir. Bu itibarla ümmet-i Muhammed, her zaman Asr-ı Saadet'te gelişen yeni hâdiseler, değişen şartlar ve hükmü belli olmayan meselelere çözüm yollarını o asra müracaat ile bulabilirler. Zaten selef-i salihînin yapmış olduğu içtihatlarla meydana gelen o dev eserler de bir manada, o devirdeki mikrofilmelerin teksir ve istinsahından ibarettir. Şunu belirtmekte de yarar var: Tarihî hâdiseler aynıyla değil, misliyle cereyan eder. Bu itibarla da denebilir ki; geçmiş zamanda cereyan eden hâdiselerin, aynıyla tekrarını bekleyen tarihî maddeciler, ciddi bir aldanmışlık ve yanılgı içindedirler. İhtimal onları yanıltan şey, hâdiselerin bazen aynıyla tekerrür ediyor gibi gözükmesidir. Aslında bu, asıl ile zilli (gölgeyi) birbirine karıştırmak demektir.

İşte hicret ve hicret yolculuğu esnasında meydana gelen hâdiseler, denebilir ki, bir başka dönemde de misliyle cereyan edebilir. Mesela, günümüz itibariyle, bizler öteden beri hep böyle bir kulvarda yol alıyoruz. Hadisin ifadesiyle “muhacir Allah'ın haram kıldıklarından kaçınandır” fehvasınca, şahsî hayatımızda haramlardan içtinap ederek hep hicret yaşıyoruz. Maddî cihat gibi hicreti de çoklarımız gerek ferdî gerek ailevî olarak hizmetinin gereklerine göre yerine getiriyorlar. Bilhassa Orta Asya'da komünizm rejiminin çözülmesi bu hâdiseye daha bir hız kazandırmıştır. Avrupa, Amerika, Avusturya'ya açılmamız ise hicretin farklı bir buudunu teşkil etmektedir.

Yalnız burada bir hususa dikkatinizi çekmek istiyorum: Yapılan hicretin içine hiçbir iddia, beklenti karıştırmaksızın, sadece Allah için yapılması şarttır. Böyle bir şeyin gerçekleşmesi ise, insanın iç dünyasının sıhhatine, kendi kendini keşfetmesine, Allah ile irtibatının kavi olmasına, her yerde O'nu görüp

O'nu duyup, O'nu hecelemesine bağlıdır. Evet, bence insanlar evini, barkını, memleketini, vatanını terk edeceklerse, bunu çok pahalıya satmalıdırlar. Çok yüce gayeler, yüce hedefler uğruna bu fedakârlıklara katlanmalıdırlar. Kaldı ki, zaten Allah ve Resulü de bizlere bu gayeyi ve bu hedefi göstermişlerdir. Hedef Allah'tır, O'nun cennetidir, cemalidir, rızasıdır, Resulullah'ın şefaattir.

Sahabe-i kiram içinde adını bilmediğimiz bir zat, bahsettiğimiz ölçüde kalp balansını iyi ayarlayamadığı ve niyetini halis tutamadığı için, diğerleri ile aynı meşakkate, zorluğa, sıkıntıya katlanmasına rağmen kazanma kuşağında kaybetmiştir. Bir kadın uğruna Mekke'den Medine'ye hicret eden işte bu sahabenin durumu, Allah Resul'üne anlatılınca, Efendimiz (sav) “nikâhlanacağı bir kadın uğruna hicret edenin hicreti de onadır” buyurmuştur. Yani o, Allah'ın muhaciri, Resulullah'ın muhaciri olma payesine erişememiştir. Bu itibarla da denebilir ki, kalp balansı, iç murakabe ve muhasebe, niyetin halis kılınması hepsinden önemlidir.

Evet, Sahabe-i kiramın hiçbirine; “sizin o büyük fedakârlıklara katlanarak gerçekleştireceğiniz hicrete, şöyle şöyle şeyler terettüp edecek”; yani “bir on yıl sonra cihanla hesaplaşacaksınız, şu kadar alana yayılacaksınız; vali, hâkim ve idareci olacaksınız...” gibi şeyler hiç mi hiç bahsedilmemiş; onlara sadece hedef gösterilmiş ve “Medine'ye hicret edin” emri verilmiş. Onlar da her şeye rağmen hicret etmişler. İşte bu düşüncenin kaynağı, o düşünceyi hayata taşıyan insanın iç dizaynını iyi ayarlaması ve Allah ile irtibatının kavi olmasına bağlıdır.

Bugün de Allah bizlere yeni bir hicret yaşıyor. Bize bunu nasip eden Rabbimize nihayetsiz hamd ü senalar olsun. Öyleyse bunu yaşayanlar, eğer amellerinin boşa gitmesini istemiyorlarsa, iç âlemlerini iyi ayarlamaya bakmalıdırlar. Kalplerini kontrol etmeli oraya buraya taş atmamalı niyetlerini Allah rızası için yapmalılar.

Evet, dün gitti... bugün de gitmek üzere... yarının ise geleceği, yani ona erişip erişemeyeceğimiz belli değil. Öyleyse biz içinde

bulunduğumuz âni gerçek ömrümüz bilmeli ve onu dolu dolu geçirerek değerlendirmeliyiz.³

Hicret

Cihadın ikiz kardeşi olan hicret, umumi manada cihad gibi kıyamete kadar devam edecektir. Hicret, keyfiyet bakımından da cihada benzer. Dini yaşama ve yaşatma mülahazasıyla bir yerden kalkıp başka bir yere gitmenin yanında, günahları terk edip bir daha onlara geri dönmemeye de hicret denir.

Her peygamberin tebliğinde hicret bir dönüm noktasıdır. Hicret, peygamber ve cemaati için adeta bir rampadır. Her şeyi cami bulunan Son Peygamberin hicreti de hicretle beraber gelen meyvelerin tümüyle devşirildiği kâmil manada bir hicrettir. Ondandır ki Müslümanların takvimleri hicretle başlar. Sahabe, hicret sayesinde her şeyleri olan İslâm'ı her şeyiyle yaşama fırsatı bulmuşlardı. İslam daha önce de yaşanıyordu, hayatın içindeydi; ama hayata hâkim değildi. İşte hicret, onları bu sihirli dünyaya çeken, çekerken de onların içindeki bütün güzel duyguları da öne çeken sırlı bir kapıydı.

Hicretin Hükümü

Kur'an'ın birçok ayeti hicretten, hicretin gereğinden, hicret edenlerden ve etmeyenlerden söz eder.

Hicretin ne denli önemli olduğuna şu ayetler gayet açık bir şekilde işaret etmektedir:

“Öz nefislerinin zalimleri olarak canlarını alacağı kimselere melekler derler ki: ‘Ne işte idiniz?’ Onlar: ‘Biz yeryüzünde dinin emirlerini uygulamaktan aciz kimseler idik’ derler. Melekler de: ‘Allah'ın arzı geniş değil miydi? Siz de oradan hicret etseydiniz ya’ derler. İşte onlar böyle. Onların barınakları Cehenemdir. O ne kötü bir yerdir. Erkeklerden, kadınlardan, çocuklardan zayıf ve acz içinde bırakılıp da hiçbir çareye gücü yetmeyen ve (hicret) için bir yol bulamayanlar müstesna.” (Nisâ Suresi, 4/97-98)

Bu ayetlerin iniş sebebi hakkında İbn Abbas (ra) şunu nakletmektedir: “Peygamber (s.a.v.) zamanında bazı müslümanlar müşriklerle birlikte durup onların sayılarının artmalarına

neden oluyorlardı. Savaş sırasında ok, onlardan bazılarına isabet edebiliyor veya boynu vurulup öldürülebiliyordu. Bunun üzerine bu ayetler nazil oldu. Yine İbn Abbas (r.a.)'ın rivayet ettiğine göre; bir kısım Mekkeliler İslâm'a girmiş, fakat müslümanlıklarını açığa vurmamışlardı. Bedir savaşı gününde müşrikler onları da beraberlerinde savaşa götürdüler ve bazıları bu savaşta öldü. Müslümanlar bunun üzerine: “Bizim arkadaşlarımız müslüman idiler, savaşa zorla sokuldular” deyip, onlara Allah'tan mağfiret dilediler. Bunun üzerine bu ayetler nazil oldu. (İbn Kesîr, Tefsiru'l-Kur'âni'l-Azim, I, 542)

Demek ki müminler, bu gibi durumlarda “Biz İslâm'ı ayakta tutamayacak kadar zayıf kimseler idik!” demekle kendilerini kurtarmayacaklardır. Çünkü bunlar İslâm'ı tamamıyla yaşayabilmek için herhangi bir teşebbüste bulunmamışlar ve böylece “kendilerine zulmetmişlerdir” fakat, gerçekten hicret edemeyecek durumda bulunan zayıf kimseler bundan müstesnadır.

Bu ayetler, müşrikler arasında bulunup da dinini ayakta tutamayan herkesi kapsamaktadır. Hicret edebilecek durumda olup da hicret etmeyenlerin, kendi nefislerine zulmetmiş oldukları ve bu ayetin hükmüne göre, haram işledikleri icmâ ile kabul edilmiştir. (İbn Kesîr Tefsir, I, 542) Bu hüküm kıyamete kadar bakîdir ve genel bir hükmüdür. Herhangi bir durum onu, dinini yaşayabileceği, inancının gereklerini yerine getirebileceği Darü'l-İslâm'a hicret etmekten alıkoymaz.

Hicretin Sevabı

Bize göre dünyanın her yeri tohum ekmeğe müsait verimli arazi gibidir. Bu yüzden oturup kalkıp elimizdeki tohumları saçabileceğimiz müsait zeminler aramalıyız. Sürekli himmetimizi yüksek tutup, “Acaba tohum saçmadığımız bir yer kaldı mı?” düşüncesiyle oturup kalkmalıyız. Efendimiz 'in (sallâllâhu aleyhi ve sellem), “Benim adım güneşin doğup battığı her yere ulaşacaktır.” (Ahmed b. Hanbel, Müsned 28/155) müjdesini gerçekleştirme adına buzullara bile tohum saçmalıyız. Oralarda insan yoksa penguenler, alabalıklar istifade eder. Attığımız tohumlar bizim dönemimizde rüşeyme

3 M. Fethullah Gülen, Prizma 1, Nil Yayınları, Ocak 2011, s.42-45.

dönüşmeyebilir, fidan olmayabilir, yaptıklarımızın neticesini göremeyebiliriz. Bu, çok da önemli değildir. Önemli olan, bizim vazifemizi yerine getirmiş olmamızdır.

Bir âyet-i kerimede şöyle buyruluyor:

“İman edip (gerektiğinde) Allah yolunda hicret ve mücahede edenler, Allah'ın rahmetini umabilirler. Allah çok affedicidir, merhamet ve ihsanı boldur.” (Bakara Sûresi, 2/218)

Burada hicret etme, Allah yolunda mücahede etmenin (insanların Allah'la aralarındaki engelleri bertaraf ederek gönüllerin Allah'la buluşmasını sağlamanın) önünde zikredilmiştir. Dolayısıyla ister yurt içinde, isterse yurt dışında bir yere yapılmış olsun, Allah yolunda gerçekleştirilen bir hicretin, Allah katında kıymeti büyüktür.

Bir insanın yurdunu yuvasını, anasını babasını arkada bırakıp, daüsilâ duygusunu ve nostaljilerini bastırıp hicret etmesi hiç de kolay değildir. Fakat unutmamak gerekir ki nefse ağır gelen amellerin sevabı da zorluğu nispetinde fazla olur. Kısa süreliğine turistik maksatlarla farklı beldelere seyahat etmek nefsin hoşuna gider. Fakat ilâ-i kelimetullah düşüncesiyle bir daha dönmek üzere hicret etmek çok zordur. İnsanın, içindeki sevgiye ve bağlılıklara rağmen, hissedeceği özleme takılmadan ailesini, vatanını, alıştığı mekânları terk edebilmesi büyük fedakârlık ister. İşte içinden gelmediği hâlde böyle bir fedakârlık ortaya koyabilen kimsenin uhrevi kazancı da çok farklı olacaktır.

Hicret yurdu terk edilebilir mi?

Hicrette asıl olan, geri dönmeme niyetiyle yola çıkmaktır. Türkiye'deki memur anlayışıyla meseleye “doğu hizmeti” nazarıyla bakma, hicret edilen yeri “mahrumiyet bölgesi” görme, bir an önce geri dönmek için gün sayma, hicret ruhunu, manasını örseler. Sürekli vatanlarına, eski yuvalarına dönme veya daha güzel yerlere gitme hayaliyle yaşayanlar, bulundukları yerlere gerektiği şekilde adapte olamaz, vazifelerini hakkıyla yerine getiremezler. Zira bu tür duygu ve düşüncelerle hicret eden bir insan, hicret ettiği yeri sevemez, kabullenemez, dolayısıyla orada verimli de olamaz.

Gidilen yerde kalma veya başka bir yere hicret etme kararı da buna göre verilmelidir.

Nitekim Medine'ye hicret eden sahabeden de ortaya çıkan ihtiyaçlara göre farklı beldelere gidenler olmuştur.

Herhangi bir beldeye hicret edip orada belirli bir tecrübe kazanan kimsenin, bazen bu tecrübesini başka yerlere taşıması gerekebilir. Dolayısıyla muhacir, bir yandan gittiği yerde kalma niyetiyle yola çıkmalı, diğer yandan da yeni hicretlere hazır olmalıdır. Maksat rıza-i ilahi olduktan ve daha rantabl hizmet etme düşüncesiyle hareket edildikten sonra, kişinin hicret ettiği yerden başka yerlere gitmesinde bir mahzur yoktur.

Diğer yandan, uzun süre bir yerde kalmak, insanların renk atmalarına, solmalarına ve kıvam kaybetmelerine sebep olabilir. Bulundukları yerde ifade etmeleri gerekli olan manayı artık ifade edemez hale gelebilirler. Herkes için geçerli olmasa bile bir yerde uzun süre kalan çoğu insan, bir süre sonra üflet ve ünsiyete kapılabilir. Aşk u heyecanını kaybedebilir. Dünyalık bir kısım zevklere takılabilir. Hatta paslanmaya veya kokuşmaya başlayabilir. Başkalarına bakan yönüyle de yüzü eskimiş, çevresindekilerle fazla senli benli olmuş, acemi olarak geldiği yerde bir kısım falsolar yapmış ve kredi kaybetmiş olabilir. Çevresindekilerde ona karşı bıkkınlık oluşmuş olabilir. Bu yüzden de ciddi bir aktivite ortaya koyamaz. İşte bir insanın yeniden aşk u heyecanını tazelemesi, bir yerde elde ettiği tecrübeleri bir başka yere taşıması ve aynı hataları bir daha yapmaması için yer değiştirmesi, hizmette makuliyetin bir ifadesidir. Herkes bulunduğu yerde bir emanetçi gibi durmalı, yapması gereken hizmetlere odaklanmalıdır. Başka bir yerde hizmet etme imkânı doğunca da kalkıp oraya gitmeli ve hizmetlerini orada devam ettirmelidir.

Önemli olan, insanların iradelerini son sınırına kadar kullanacakları şekilde onlara imkân hazırlamaktır. Herkesin istidat ve kabiliyetlerini rantabl bir şekilde kullanabilmesini, ölesine gayret etmesini sağlamaktır. Kokuşmaya ve renk atmaya karşı en önemli reçete budur.